

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практи. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Світлана Сімакова

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ
В.А. МОЦАРТА ЯК СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 92

М.О. Ткаченко, Єлизавета Ісичко

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОПІСЕННОЇ
КУЛЬТУРИ (ВИДАТНІ ПОСТАТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ) ... 98

Анастасія Солонченко

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ПТУШКІНА ВОЛОДИМИРА
МИХАЙЛОВИЧА 104

Вікторія Тризна

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ МИКОЛИ МОЗГОВОГО 108

Тетяна Веремчук

ПІСЕННА ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША (ПОСТАТІ ЗОЛОТОЇ
ДОБИ РАДЯНСЬКОЇ ЕСТРАДИ) 113

Марія Золотарьова

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ПЕТРУСЕНКО 118

Вероніка Гамарко

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ О.В.
ОБРАЗЦОВОЇ 123

М.О. Ткаченко, Павло Зеленик

СТИЛІСТИКА ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ В. ІВАСЮКА ЯК ЧИННИК
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 129

УДК 784

Тетяна Веремчук

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди,
факультет мистецтв,
б1мв група

ПІСЕННА ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША (ПОСТАТІ ЗОЛОТОЇ ДОБИ РАДЯНСЬКОЇ ЕСТРАДИ)

Науковий керівник – к.п.н., доцент кафедри вокальної культури і сценічної
майстерності вчителя М.О. Ткаченко

Стаття розкриває значущу роль постаті композитора Олександра Білаша у формуванні та розвитку традицій української пісенності. На основі біографічного підходу надано огляд життєтворчості композитора першого покоління української естради в культурно-мистецькому житті України.

The article reveals the significant influence of the figure of the composer Alexander Bilash on the creating and development of the Ukrainian song tradition. Based on the biographical approach, an overview of the life of the composer of the first generation of Ukrainian pop in the cultural and artistic life of Ukraine is given.

Ключові слова: О. Білаш, композитор, українська пісенна культура, лірика, мелодизм.

Key words: O. Bilash, composer, Ukrainian song culture, lyrics, melody.

Постановка проблеми та її актуальність. В історії професійної музичної творчості є композитори, кращі твори яких, ледве народившись, назавжди залишають свого автора та йдуть у самостійне життя. Саме до таких митців належить Олександр Іванович Білаш. «Два кольори», «Ясени», «Сніг на зеленому листі» та ще понад дві сотні пісень – давно вже не просто вокально-інструментальні твори, їх можна вважати золотим фондом української пісенної культури.

Композитор О. Білаш є представником професійної академічної музичної традиції пісенного жанру 50-60-х років ХХ ст. Українська пісня того часу «пройшла складний творчий шлях від зразків, де відтворюються людські

почуття, душевні переживання героя, до пісень лірико-філософського, громадянського звучання. Загальний напрямок її еволюції був скерований на створення творів високої художньої якості, достойних величі людського духу» [1, с. 37].

Загальновідомо, що популярність будь-якого музично-пісенного твору має три найвагоміші складові: музика, пісня (вірш) та виконання. У процесі створення музичного художнього образу виконавці та слухачі долучають до структури цього образу пласт культурних цінностей, що, з одного боку, ініціюють художні відносини між твором та його реципієнтом, а з іншого – мають конкретне наповнення – зміст, який «прочитується» виконавцем і слухачем у певному музичному творі мистецтва – пісні [2].

Аналіз основних досліджень. Вивчення проблеми української народнопісенної культури була і залишається однією з пріоритетних дослідницьких проблем.

Низка наукових досліджень висвітлюють проблеми історії української музичної культури (Т. Булат, М. Грінченко, С. Грица, О. Зінкевич, А. Іваницький, Л. Кияновська, О. Козаренко, Л. Корній, І. Коханик, С. Павлишин, Б. Сюта, А. Терещенко, І. Тукова, Б. Фільц, О. Шреєр-Ткаченко, Я. Якуб'як та інші). Динаміку розвитку музичного мистецтва в цілому та української пісенної культури радянського періоду зокрема, окремих його аспектів та локальних мистецьких осередків (О. Васюти, Л. Ігнатової, Л. Кияновської, В. Мітлицької, Н. Остроухової, Л. Романюк, І. Рябцевої, І. Шатової, Л. Шиловой, С. Щитової та інші). Аналіз культурно-мистецького життя різних областей Центральної України, до переліку яких відноситься Полтавський регіон, звідки народився творчий талант О. Білаша, знаходимо у працях М. Долгіх, А. Литвиненко, Т. Бурдейної-Публіки та інших.

Мета статті. Ознайомитись із життєвим шляхом та творчим пісенним доробком українського композитора О Білаша.

Виклад основного матеріалу. Олександр Іванович Білаш – класик української пісні, видатний український композитор, народний артист СРСР,

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

громадський та мистецький діяч, лауреат Національної премії Тараса Шевченка, лауреат Державної премії імені Володимира Вернадського, Герой України.

Як зазначають сучасні мистецтвознавці, до моменту власного творчого самовизначення Білашеві довелося пройти довгий і тернистий шлях.

Професійне становлення особистості Олександра Білаша розпочалося з Житомирського училища імені В. Косенко по класу баяна, до якого він вступив після навчання у київській музичній школі для дорослих, де викладали Платон та Георгій Майбороди. Саме вони розгледіли творчий потенціал в учні та направили його вступати до училища.

У 1951 році він успішно складає іспити до Київської державної консерваторії імені П.І. Чайковського і стає студентом композиторського факультету. Там майбутній композитор ретельно вивчає українську та російську музичну класику, читає літературу, особливо поезію, безцінним було і спілкування з педагогами – цілою когортою визначних українських композиторів.

З 1950 по 1961 рік О. Білаш працює викладачем теорії музики в Київському педагогічному інституті. В 1976–1994 роках очолює Спілку композиторів України.

О. Білаш по праву вважається композитором-піснярем. Саме пісня стала центральним жанром, в якому працював композитор. Його пісні сповнені проявів національної свідомості, любові до Батьківщини, інтимної лірики. Пісням композитора притаманні глибокі людські емоційні почуття, що споріднюють його твори з українською народною піснею [3, с. 4].

За визначеннями мистецтвознавців композитор увійшов в історію української музики як неперевершений майстер мелодизму. За словами сучасних дослідників, те «старе-нове», що вніс О Білаш в пісню, – це природній, невимушений, не вичавлений пресом радянських «постанов» мелодизм, що складав фундамент творчого стилю композитора [4]. Кожна мелодія пісня, на їх думку, має своє обличчя. Її не сплутаєш з творами інших композиторів, але дивина його мистецької самобутності полягає в тому, що маючи певні спільні риси, його солоспіви зовсім несхожі один з одним. В кожній пісні відлунюється

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

українська мелодика, є щось сонячне, іскристе, віртуозне, побудоване на звичайній для автора елегійній основі.

Ще однією унікальною рисою пісень О. Білаша, як вважають дослідники, є їх універсальність, вони однаково доречні і в філармонійних концертах, і на широкій естраді, і за сімейним столом [5].

На думку дослідників О. Білаш дуже гостро відчував поетичність українського слова, захоплювався образною сферою вірша, його динамічною насиченістю, що виливалося у багатогранні музичні твори з насиченим лейт-тематизмом, символікою української пісні. В музиці його творів відбилися зростання духовного світу людини, збагачення форм сприйняття навколишньої дійсності.

Так, Білаш довго і прискіпливо шукав поетів, чиї натхненні вірші викликали б до життя новий пісенний шедевр. Серед них - А. Малишко, О. Підсуха, Д. Павличко, Л. Забашта, М. Ткач, І. Драч, М. Стельмах, Є. Гуцало, Б. Олійник. Зазначимо, що свої пісні та солоспіви композитор також писав на тексти класиків –Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, О. Олеся та інших.

Найбільш тісна співпраця О. Білаша серед українських поетів була з Д. Павличком, видатним українським митцем, громадським та політичним діячем, соратником та другом композитора. Їх творчий тандем народив багато перлин української культурної спадщини. В результаті такого злиття народилася одна з найвідоміших українських пісень «Два кольори». Так, на думку знавців творчості композитора, поезія Д. Павличка надихала О. Білаша, спонукала до розширення художньо-образної сфери через засоби музичної виразності. Композитор вдало передавав ідею, яку закладав в свою поезію автор слів, точно характеризував тонку емоційну насиченість вірша, доносив до слухача найглибші грані людської душі від почуття першого кохання до неосяжної любові до своєї Батьківщини, рідного краю.

О. Білаш був гордий тим, що його пісні стали перлинами репертуару Д. Петриненко, Є. Мірошніченко, М. Стеф'юк, В. Степової та Р. Кириченко. Багато артистів навіть змагалися за першість увиконанні його чудових пісень.

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

При цьому Олександр Іванович вважав, що краще нехай його твори лежать у шухляді письмового столу, чекаючи свого часу, ніж лунатимуть з вуст безголосих «зірок». З цього приводу він розмірковував так: «Я, напевно, старомодний, але в співака повинен бути голос та індивідуальність. Тільки якщо артист пропустить пісню крізь своє серце, вона знайде відгук у слухачів» [6, с. 154].

Велике значення в поширенні пісень О. Білаша мав український кінематограф. Багато його творів пішли в життя саме з кіноекранів (кінофільми «Роман і Франческа», «Катя-Катюша», «Сон», «Бур'ян», «Дума про місто», «Вир»).

Висновки. Пісні Олександра Білаша стали народними, духовним небом України. Він створив особливий пісенний жанр – пісню з глибокою філософською і психологічною напругою, на зіткненні почуттів, на вічній драмі недосяжності гармонії у світі.

Творчий та громадський доробок О. Білаша буде цікавим для вивчення в майбутньому та принесе доповнення в музичну культуру України другої половини ХХ сторіччя поруч із видатними майстрами музичного мистецтва. Його натхненні пісні назавжди залишаться музичними представниками золотої доби радянської естради.

Список використаних джерел

1. Кузик В. Українська радянська лірична пісня. Київ, 1980. 110 с.
2. Грица С. Українська пісенна епіка. Київ, 1990. 102 с.
3. Кучеренко Л. Берег песни Білаша. *Дзеркало тижня*. 2006. №25 С. 5.
4. Немирович І. Олександр Білаш. Київ, 1979. 42 с.
5. Енциклопедичний довідник «Митці України». Київ, 1992, С. 67.
6. Рожок В. Сонячний маестро. Київ, 1994. С. 152 -155.